

experiència

Martí Verdés: “O fem bé la rotació o pleguem”

Engreix de vedells amb cultius de la finca

TEXT I IMATGES: ALBA GROS

En l'engreix del bestiar, la soja i el blat de moro sembla que siguin ingredients bàsics que no puguin passar-se per alt. Però mica en mica, ramaders del país comencen a atrevir-se a deixar-los de banda i treure profit de cultius més nostrats i menys exigents, que poden donar igualment una alimentació saludable i profitosa.

En Martí Verdés és un jove pagès situat al poble de Gàver, a la comarca catalana de la Segarra. Quan va acabar els estudis de BUP i formació professional agrària, va decidir ampliar l'orientació productiva de la finca cerealística del seu pare amb vedells d'engreix. Fa uns nou anys va fer un gir cap a la ramaderia ecològica, integrant el que li donen les 70 hectàrees que mena amb l'alimentació del bestiar i amb una oferta directa al consumidor que inclou lleguminoses i lots de vedella. La seva feina el va fer finalista del Premi Tàstum d'Innovació Agroalimentària 2009 i també va ser motiu d'anàlisi per part del Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, com a exemple d'una ramaderia realment lligada a la terra¹.

A la finca del Martí els vedells no hi néixen, només s'engreixen. Al llarg de l'any n'hi passen una quarantena aproximadament. Arriben de diferents comarques de muntanya com el Ripollès, la Cerdanya o els Pallars, on ja hi té els contactes fets amb companys de confiança que li venen els vedells quan tenen entre sis i nou mesos i només han begut llet de la mare. En Martí considera que la separació de les dues etapes de la vida del vedell és lògica. D'una banda perquè fer l'engreix a muntanya significaria haver-hi de traslladar el cereal; i d'altra banda perquè a la plana és el lloc on aquests cultius s'hi poden fer millor, els estius són secs i no hi ha pastura. “Tenim les mares amb les pastures al Pirineu i fem l'engreix a la plana, on hi ha els cereals”, raona en Martí.

L'adaptació i l'engreix

El bestiar que arriba a Gàver procedent de diferents finques ramaderes de muntanya, tot just deslletats, són de diferents edats i poden ser mascles o femelles, però tots tenen en comú ser de la raça bruna del Pirineu. Per tal que s'aclimatin, es recuperin de l'estrés del trasllat i de la separació de la mare, queden tancats en un espai d'adaptació amb un local cobert i accés a un pati

a l'aire lliure. D'aquesta manera el grup s'agermana i aprèn ràpidament on cercar l'aigua i el menjar. En aquesta primera etapa, que dura al voltant d'una setmana, en Martí explica que “no hi tinc problemes de dominança o de males avinences perquè suposo que ja tenen prou feina a superar l'estrés”. Allí comencen una dieta suau d'habitució amb segones de blat i pèsol (o alguna altra proteïginosa suau). Com passa en els infants, el salt de l'alletament a la dieta sòlida s'ha de fer de forma paulatina per evitar problemes de salut, com per exemple l'infosura (vegeu requadre). També és en la fase d'adaptació quan mica en mica se'ls va integrant el millor farratge: fenc de civada i veça, aliment que ja tindran sempre disponible al llarg de les diferents fases d'engreix.

Posteriorment, els pocs metres quadrats del pati d'aquests primers dies s'amplien a sis hectàrees on troben pastura de trepadella i accés directe al bosc. És la fase de preengreix. En Martí no els dóna cap corrector ni vitamines, només sal. No ho considera necessari perquè no presenten problemes de salut i s'engreixen bé. Quan els animals arriben als vuit o nou mesos és el moment de separar els mascles de les femelles per evitar montes que podrien derivar en embarassos. Aquest període s'allarga més o menys en funció de l'arribada del següent lot de vedells perquè disposa d'un sol espai delimitat de pastura.

Gàver està a 607 metres d'altitud, en una vall voltada d'altres pobles de la comarca lleidatana de la Segarra. Té hiverns molt freds (aquest darrer van arribar a -12°C) i estius de dies calurosos però vespres amb marinada i nits fresques). La seva pluviometria anual està entre els 350 i els 550 mil·lílitres.

02

01. L'espai d'adaptació on s'instal·len els vedells quan arriben a la finca

02. En Martí Vardés, a l'estable.

La fase final de l'engreix es concentra a l'estable, on mascles i femelles estan separats per unes tanques. Allí s'hi passaran més o menys temps en funció de quan els arribi la data de dur-los a l'escorxador, que sol ser entre els 12 i els 16 mesos. En Martí explica que *"estic més pendent de l'animal que de la seva edat; alguns els veus a punt abans i d'altres els arriba el moment després; quant més grans, més greix infiltrat i, per tant, l'edat no és un problema"*. En aquesta etapa l'alimentació es basa en farina i farratge que els vedells poden menjar *ad libitum*, és a dir a voluntat, ja que hi tenen accés per igual. El resultat és una dieta a parts molt iguals entre els dos components, gràcies a la qualitat del farratge.

La farina està feta d'una barreja entre els cereals (75%) i les lleguminoses (25%) de la finca. No hi ha una fórmula estàndard però la varietat està assegurada. En Martí va fent la composició segons la disponibilitat que té i això significa: civada, ordi, fenigrec, pèsol, moreu, erb, i els rebuigs de la ne-

teja dels cultius per a consum humà. El farratge està compost per civada amb veça o bé civada amb trepadella.

El terra de l'estable està pavimentat i cobert amb un jaç de palla. Regularment es neteja i la barreja de palla i dejeccions es porta al femer on passarà un procés de compostatge. El mes de setembre, durant la preparació dels sòls que han d'acollir els següents cultius, en Martí incorporarà el compost amb un cultivador. Després de sembrar, en general, ja no fa cap altra feina al camp en els cultius cerealístics i tampoc en lleties ni cigrons. No passa ni la grada de pues: *"O fem bé la rotació o pleguem; no hem d'intervenir tant"*, proclama. Aquest maneig enquadra molt bé amb la seva idea de protecció de la terra: *"No n'hi ha prou amb ser ecològics, també hem d'evitar l'erosió del sòl"*.

La gestió dels cultius

De les 70 hectàrees de la finca, entre un 80 i un 85% es destinen a cultius per a l'alimentació del bestiar, entre cereals, lleguminoses i farratges. La resta l'ocupen els blats, els llegums per a consum humà i la patata. Unes 12 hectàrees estan preparades per si cal regar-les. Aquesta diversitat és la que permet unes rotacions flexibles i poc programades segons explica en Martí. *"No tinc res establert, decideixo segons veig l'estat del darrer cultiu. En general sí que faig la rotació de gra i lleguminosa amb algun farratge entremig, però també depèn de les herbes adventícies que hi trobo"*.

"Ni correctors, ni vitamines, només sal"

La lletia, el cigró, la mongeta i la patata són els cultius destinats a alimentació humana que es comercialitzen junt amb els lots de vedella. Una màquina densimètrica permet fer-ne la neteja, encara que la lletia presenta l'inconvenient que dona molt rebuig a causa dels petits terrossos. Pel que fa al blat i l'espelta, en Martí ha decidit sortir del circuit comercial perquè considera que *"el mercat del blat ecològic funciona com el convencional; és molt especulatiu: l'any passat l'espelta es pagava a 1,20 euros/quilo i aquest 2011 només arriba a 0,60 euros"*. És per això que el destí d'aquests cereals són els forners que tenen petits molins. Cultiva blat xeixa, espelta i *Triticum turanicum* (més conegut per la marca comercial registrada "kamut").

La infosura

Quan el deslletament del vedell no es fa amb una dieta progressiva i equilibrada que permeti que el seu aparell digestiu i tot el seu organisme s'adaptin paulatinament, és bastant probable que es produeixi una acidosi i que l'animal acabi patint una infosura. La infosura és una afectació del teixit de creixement de l'unglot, cosa que provoca molt dolor i obliga el vedell a caminar de puntetes -sobretot amb les potes davanteres- o bé a estar molta estona ajagut. La causa és el canvi del pH en el rumen, provocada per aliments que són molt rics en hidrats de carboni associats a una dieta massa baixa en proteïna. El rumen s'acidifica, s'altera la mucosa de les seves parets, apareix diarrea o femtes clares i més toves del que és habitual. L'acidosa acaba afectant a tot l'organisme amb el que s'anomena una acidosa metabòlica, cosa que provoca la infosura. El remei és senzill: augmentar la proteïna en la dieta amb una dosi més alta de farratge de civada i veça, per exemple, o fins i tot introduint una mica d'alfals. Si podem, resulta molt interessant poder complementar la dieta del vedell amb cereals abans del deslletament; d'aquesta manera el canvi no serà tan radical i l'animal s'adaptarà més ràpidament a la nova situació.

Just Serra. Veterinari. justcalders@telefonica.net

1. Podeu consultar el document que en va sortir a www.gencat.cat/dar/pae, a la secció de publicacions, malgrat que el maneig ha canviat lleugerament des del moment de l'estudi a ara.

LA FAGEDA

Ecoespai especialitzat en Llar i Puericultura ecològics

- Llits i futons
- Pintura natural
- Roba cotó orgànic
- Bolquers ecològics
- Portanadons
- Llibreria especialitzada i Waldorf
- Informació sobre embaràs i part natural, alletament, pedagogia, etc.

C/ St. Francesc d'Assís nº1
Mataró (Maresme)
Tel. 93 790 63 55

www.lafageda.com